

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 10 februari 1942 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde.

(2:a avd.)

Kapitalbudgeten.**Fonden för förlag till statsverket.**

I propositionen nr 2 har Kungl. Maj:t (bilaga 13, punkt 1, sid. 147—151 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 3 januari 1942) föreslagit riksdagen att till Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 22 500 000 kronor.

I statsrådsprotokollet erinras, att under budgetåren 1939/42 till förevarande ändamål anvisats tillhoppa 108 000 000 kronor, varjämte stått till förfogande vissa reservationer å tillhoppa 6 250 000 kronor. Av dessa medel, tillhoppa 114 250 000 kronor, hade större delen disponerats för lagring av jordbruksprodukter och andra förnödenheter medan odisponerat återstode ett belopp av i runt tal 12 600 000 kronor. *Reservförrådsnämnden* hade hemställt om anvisande av 7 400 000 kronor till likvidering av inköp från aktiebolaget Vin- och spritcentralen av 95-procentig sprit för upplagring, vilken framställning tillstyrkts av statens bränslekommission och överbefälhavaren över rikets försvarskrafter. Vidare hade *livsmedelskommissionen* hemställt om anvisande av 20 000 000 kronor för fortsatt lagring av livsmedel.

Departementschefen har, under erinran att ett belopp av 5 000 000 kronor, motsvarande till reservförrådsnämnden influtna försäljningsmedel, stode till Kungl. Maj:ts förfogande, tillstyrkt anvisande på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 av ett reservationsanslag av (7 400 000 + 20 000 000 — 5 000 000 =) i runt tal 22 500 000 kronor till förevarande ändamål.

I detta sammanhang har departementschefen anfört följande.

I anslutning till här berörda medelsbehov synes böra omförmälas ett spörsmål, som i viss mån sammanhänger med här ifrågavarande inköps-

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 6 saml. Nr 20.

verksamhet. Jag syftar därvid på vissa avtal mellan staten och enskilda företag om upptagande av tillverkning av åtskilliga för landet erforderliga produkter, enligt vilka avtal försörjningskommissionerna efter Kungl. Maj:ts godkännande förbundit sig att inköpa de framställda varorna eller, därest det med hänsyn till eventuellt ändrade förhållanden skulle befinnas lämpligare, erlägga vissa belopp såsom ersättning för av vederbörande företag å respektive anläggningar nedlagda kostnader.

Bakgrunden till dessa avtal utgöres av svårigheterna att i erforderlig omfattning kunna importera åtskilliga för landets näringsliv viktiga förnödenheter. På grund härav ha starka ansträngningar gjorts att inom landet få till stånd tillverkning av tjänliga ersättningsmedel. Jämsides härmed ha åtgärder vidtagits för utvinning av sådana råvarutillgångar, vilka tidigare icke eller endast i mindre skala bearbetats i vårt land.

De härför erforderliga anläggningarna ha regelmässigt visat sig vara mycket kapitalkrävande. Detta medför att priserna å de framställda produkterna, med hänsyn till att i kostnadskalkylerna ingå avsevärda belopp för en snabb avskrivning av anläggningarna, komma att ligga å en nivå, som kan hållas endast så länge det av kriget orsakade förhöjda prisläget äger bestånd. De företag som upptagit eller avse att upptaga nytillverkningar ha i flertalet fall såsom en förutsättning härför uppställt krav på statens medverkan för att trygga sig mot förluster, som skulle inträffa i händelse av prisfall, innan kapitalavskrivning i skälig omfattning genomförts. Framställningar i här berörda syfte ha med hänsyn till angelägenheten av att få till stånd den avsedda tillverkningen ansetts icke kunna avvisas.

Den statliga medverkan som sålunda ansetts böra lämnas har genom ingående av särskilda avtal i övervägande antalet fall givits formen av en förbindelse från statens sida att under viss tidsperiod svara för att den framställda varan vinner avsättning till visst pris, i vilket hänseende staten kan antingen anvisa köpare eller genom lämplig myndighet själv uppköpa varan. De tider, under vilka statens avsättningsgaranti gäller, äro växlande, men omfatta understundom två eller tre år från det överenskommelsen ingicks. Då det är givet, att det ur statens synpunkt kan bli förmånligare att, därest fred inträder och därmed ett prisfall blir sannolikt, i stället för att fullfölja avtalet erlägga en engångsbetalning, har staten i vissa av avtalen förbehållits rätten att efter viss tid uppsäga avtalen till upphörande mot skyldighet att till företaget inbetala visst belopp, som medger skälig avskrivning av anläggningskostnaderna. Avtal av nu angiven typ ha träffats angående ökad brytning av volframmalm, framställning av nickel, bly och aluminium ur svenska utgångsmaterial ävensom utvinning av inhemska smörjmedel och vissa flytande bränslen.

I den mån inköp från statens sida bli aktuella torde medel från här ifrågasvarande anslag till Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m. få tagas i anspråk. Några medelsbehov för sådana ändamål av natur att böra påverka anslagsberäkningen föreligga emellertid ännu ej.

Utskottet. Mot de av departementschefen verkställda beräkningarna av medelsbehovet har utskottet icke funnit något att invända. Då vad departementschefen i detta sammanhang i övrigt anförts icke heller givit utskottet anledning till erinran, får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 22 500 000 kronor.

Stockholm den 10 februari 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Bernhard Nilsson, Bäckström, Lindström, Sven Larsson, Bäcklund, friherre De Geer, Gustaf Karlsson, Ekströmer* och *Persson* i Skabersjö; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Lindberg* i Umeå, *Isacsson, Hansson* i Rubbestad, *Holmdahl, Mårtensson, Åqvist, Wallentheim* och *Eriksson* i Frägsta.
